

встановити прямий діалог європейських державних установ та асоціацій на рівні громад, реагуючи та впливаючи безпосередньо на можливі майбутні рішення ЄС щодо України. Ключові гравці європейської інтеграції громад надають їм поряд з правилами доброчесності та взаємовигідності, також і вимоги соціальної рівності, толерантності, відхилення ксенофобії і націоналізму. Як результат, нова народна дипломатія дозволить отримати оновленому демократичному українському суспільству і функцію захисту основних засад сучасного демократичного суспільства: свободи та плюралізму, поваги до усіх соціальних груп, дотримання норм сталого розвитку.

Література

1. Ukraine situation Flash Update #44, UNHCR Regional Bureau for Europe. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/100004>
2. "Останній вимкне світло": Якими є реальні масштаби трудової міграції з України до ЄС, Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/02/11/656895/>
3. Українська громада у державах світу, МЗС України. URL: <https://zakordonniukrainci.mfa.gov.ua/ukrayinska-gromada/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu>
4. 85% українських біженців мають намір повернутися додому – опитування, Інформаційне агентство УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/85-ukrajinskih-bizhenciv-mayut-namir-povernutisya-dodomu-opituvannya-infografika-12014181.html>
5. Access to education for displaced children from Ukraine: what are EU countries doing?, European School Education Platform <<https://school-education.ec.europa.eu/uk/node/504976>

УДК 327,5

О. Герман, канд. іст. наук, проф.; Т. Мицишин

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНІ І ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

О. Herman, Ph.D., Prof.; Т. Mysyshyn

HYBRID WARS: HISTORICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS

Війна є складовою розвитку людства – трагічною, але, на жаль, реальною. Історики підраховали, що за час існування людства пройшло понад десять тисяч війн, а тривалість «вічного миру», який укладався неодноразово, становила в середньому дев'ять років. Тактика з розвитком техніки ставала усе витонченішою, а жертв – дедалі більше. ХХ століття завдяки розвитку засобів комунікації стало переломним в питанні методів ведення воєн, а бойові дії перетворилися на одну лише складову протистояння між різними державами або міждержавними коаліціями.

У першій половині ХХ століття відбулося дві світові війни, в яких загинули десятки мільйонів людей. Було завдано величезної шкоди людству, яке у своєму розвитку призупинилося [1]. Автори стратегії гібридної війни стверджують, що сьогодні значно продуктивніше вкладати ресурси не в широкомасштабну наступальну війну, а в різноманітні підірвні тактичні акції [2].

Гібридна війна – це комбінація традиційних та нетрадиційних, військових та невійськових методів ведення війни, які включають використання сил спеціального призначення, нерегулярних збройних формувань, підтримку внутрішніх заворушень та сепаратистських рухів, інформаційну війну та пропаганду, дипломатичні заходи, кібератаки, економічний тиск тощо [3].

Тут важливо зазначити, що концепція гібридної війни можливо далеко не нова. Багато практиків вважають, що вона стара як сама війна. Проте вона отримала значну

актуальність і відповідність останнім часом, коли держави використовують недержавних дійових осіб і інформаційні технології задля перемоги над своїми супротивниками під час або, що більш важливо, за відсутності прямого збройного конфлікту. Нещодавні дослідження воєн в Афганістані і Іраку демонструють, якими надто дорогими можуть бути повноцінні війни в аспекті людських, економічних, а також соціально-політичних втрат незалежно від різниці у спроможності сторін конфлікту або супротивників. Завдяки швидкому технічному прогресу і розвитку асиметричних засобів ведення війни, повноцінні війни можуть бути нерезультативними навіть проти держав, які мають менше ресурсів і забезпечення [4].

Мета такої тактики – примусити противника постійно виснажувати свої військові і фінансові ресурси під час партизанської і терористичної діяльності, які постійно підживлюються ззовні. Це призводить до наростання соціально-економічного хаосу всередині країни-противника, посилює психологічний та інформаційний тиск на населення і керівництво до того моменту, коли небажана влада країни-об'єкта буде вимушена скласти повноваження, тобто укласти певну домовленість чи визнати поразку.

Традиційна військова сила втрачає своє значення, а ефективними засобами війни стають політичні, дипломатичні, інформаційні і економічні заходи. Тому експертами зазначається, що однією із найважливіших форм протиборства стає інформаційне протиборство. На перший, погляд інформаційне протиборство важко назвати війною: люди не вмирають, інфраструктура розвивається, промисловість функціонує. Але залишається актуальною і активно досягається мета, як і в будь-якій війні – підпорядкування противника своїй волі. Новітніми засобами досягнення цілей у гібридній війні є інформаційно-психологічний вплив з метою позбавлення противника волі до опору [2].

Яскравим прикладом сучасної «гібридної війни» є російсько-українська війна на Сході України, що розпочалася у 2014 р. і триває досі, перерісши у перманентний стан. Спершу події на Євромайдані, початок Революції Гідності, далі – анексія Криму, розвиток воєнних дій на Донбасі і створення лжеутворень так званих «ДНР» та «ЛНР», повномасштабне вторгнення. Мета росії очевидна: підірвати структуру управління України, інфраструктуру, посіяти хаос та дестабілізацію. Але все розпочалось не з класичного плану прямих воєнних дій, а з інформаційного протистояння, пропаганди через ЗМІ (особливо телебачення).

Специфіка дій росії в гібридній війні, яка, поєднуючи мілітарні, квазімілітарні, дипломатичні, інформаційні, економічні засоби, не гребуючи ядерним шантажем, яскраво демонструє намагання досягти в Україні та в інших країнах світу власних, не завжди зрозумілих міжнародній спільноті політичних цілей. Гібридний інформаційно-медійний характер російської агресії вже станом на 2014 рік повною мірою виявив неприпустимо слабкі позиції України в забезпеченні власної інформаційної безпеки [5].

Щодо психологічного виміру особистості у гібридній війні, то варто зазначити, що практично всі провідні держави світу використовують інформаційно-психологічні засоби підкорення свідомості особистості у своїх геополітичних планах.

Основною складовою гібридної війни є інформаційне зомбування, що має на меті знищення свідомості завдяки руйнації будь-якої ідентифікації та перетворення особистості на покірного виконавця необхідних замовнику дій [3]. Отже, психологічний вимір «гібридної війни» пов'язаний із використанням технологій насичення інформаційного простору брудом, міфами та брехнею з метою зниження загального рівня свідомості особистості, а в подальшому – руйнації совісті особистості, через знищення якої, у свою чергу, впроваджується нігілізм. Таким чином, елементами гібридної агресії називають певні стратегічні комунікації, дезінформацію, економічну

блокаду, нелегальні операції у кіберсфері, хімічні атаки тощо. Гібридна війна використовує усі види влади держави, щоб нав'язати свою волю іншій державі, нападаючи на найслабші точки розвитку суспільства, адже вона бореться за «розум» і «душі» громадян [6].

Очевидно, що війна — це не лише безпосередньо бойові дії, але і конкуренція економік, способів життя і мислення правителів, змагання систем державного управління, сутічка потенціалів і протистояння ідеологій [1]. Розбудова, відбудова і зміцнення довіри залишаються критично важливими задля досягнення довгострокової стійкості проти гібридних загроз, які сильно шкодять безпеці на рівні держави і суспільства. Розбудова довіри в громадах і між ними має бути основою зусиль з нейтралізації гібридної війни і загроз. Це вимагає неперервних зусиль на рівні структур і політики з метою розвитку міцних зв'язків між державою і людьми, які підтримувались би змістовною прозорістю, відчуттям власності і інклюзивністю [4].

Література

1. Є. Магда. Гібридна війна: вижити і перемогти. URL: https://balka-book.com/files/2017/06_10/12_24/u_files_store_6_68818.pdf
2. Психологічні аспекти бойової діяльності. Гібридна війна та її психологічна характеристика. Teletype. URL: https://teletype.in/@flexkharkiv/H14_fB6jH
3. Городиська Н.; Гурська В. Філософія та психологія гібридної війни. I Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» (до 35 роковин аварії на Чорнобильській АЕС). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/35093/2/MCTD_2021_Horodyska_N-Philosophy_and_psychology_102-104.pdf
4. Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот. NATO OTAN. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-yak-antidot/index.html>
5. Гібридна війна проти України: історія, інструменти, технології. Вінницький інформаційний портал. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>

УДК 327,5

А. Криськов, д-р іст. наук, доц.; А. Дзюба

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГІБРИДНА ВІЙНА. ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА УКРАЇНЦІВ

A. Kryskov, Dr., Assoc. Prof.; A. Dziuba

HYBRID WAR. INFLUENCE OF RUSSIAN PROPAGANDA ON UKRAINIANS

Інформаційна війна у сучасних умовах є одним з вирішальних факторів перемоги. Особливо це важливо для України, яка веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом. Від того, як за кордоном сприймають події в Україні, залежить і рівень політичної підтримки, і обсяги допомоги, і масштаби запроваджених проти агресора санкцій. Об'єктивні дані свідчать, що перший раунд інформаційного протистояння протягом 50 днів війни Україна виграла вчисту [1].

Однак під час нинішнього повномасштабного вторгнення ми спостерігаємо на порядки меншу активність російських фахівців з психологічних операцій в нашому інформаційному просторі. І тут є цілком логічне пояснення – ці фахівці змушені весь час «сидіти в обороні», аби працювати із власним населенням на тлі протидії масовим і успішним інформаційним кампаніям з поширення правди про військові дії й жертви серед російських військових у російських соціальних мережах.